

Proloog

Toen mijn vader in de jaren '90 terugkeerde van een reis door Japan zei hij:

‘In Tokyo kun je golf spelen op het dak van een wolkenkrabber.’

‘En die ballen dan?’ vroeg ik.

‘Op de rand van het dak zijn vangnetten gespannen,’ antwoordde hij.

Achteraf denk ik, dat het toen begonnen is. Vanaf dat moment begon Japan door mijn gedachten te dwalen, als een vaag interessante reisbestemming. Ik bedoel, golf spelen op het dak van een flat, kom op.



Japans jongetje bij een bushalte op het eiland Yakushima.

Zoals voor veel mensen, is Japan voor mij een mysterieus land. Oké, ik weet dat Japan de wereld verrijkt heeft met onmisbare dingen als Sony-televisies, koi-karpers en Toyota's, maar verder? Ik weet nog net waar het ligt, maar hoe ziet het landschap van Japan er bijvoorbeeld uit? Zijn er bergen? Wat voor klimaat heerst er? Hoe is het om door Japan te reizen? Ik weet het niet. Tyfoons, aardbevingen en vloedgolven komen er nogal vaak voor, dat weet ik wel. Vloedgolven die soms zelfs hele kerncentrales omver duwen, met alle gevolgen van dien. Het begrip 'een stralende vakantie' kan dan een wel heel aparte lading krijgen.

Veel berichten die je over Japan hoort of ziet, zijn vreemd, tegenstrijdig of zelfs afstotelijk. Van een vriend ontving ik een keer een filmpje, waarop je geüniformeerde mannen bezig zag met een nogal onwaarschijnlijke taak: ze persten forensen de metro van Tokyo in. Hoe kun je zo leven? vraag je je dan af. Hoe kun je zoiets normaal vinden? Het lijkt me echt verschrikkelijk, zowel om de perser te zijn als de forens – alhoewel het naar binnen drukken van mensen tot de deuren zich sluiten, misschien nog vaag bevredigend kan zijn. Zoiets als het succesvol aanduwen van een auto.

En dan die betoverende Japanse begrippen: *bara kiri*, *ninja*, *kamikaze*. Betoverend en ook wel een beetje angstaanjagend. *Sushi*. Idem, ik ben nooit een groot fan geweest van rauwe inktvis of zee-wier. (Met *sushi* zijn we ook gelijk aangekomen bij de laatste van de vier woorden Japans die ik ken.) Maar ook de mysterieuze Japanse theeceremonie, hun badcultuur en de kimono's (hé, toch nog een vijfde woord) hebben voor mij altijd een magische klank gehad.

Het land van de Rijzende Zon bleef me door de jaren heen nieuwsgierig maken. Dus toen ik dit jaar een nieuwe fietsbestemming zocht, doemde ook Japan weer op aan de kim. Van het prikkelende idee om daar te gaan toeren, kreeg ik een heel zwierig gevoel. In gedachten zag ik mezelf langs uitgestrekte rijstvelden fietsen, zo vrij als een vogel, af en toe wuivend naar een vrouw met een rijstplukkershoed op.

Mijn vriendin Aimée reageerde nogal verbaasd.

'Fietsen in Japán?' zei ze lichtelijk ontdaan, toen ik mijn plan op

tafel legde. ‘Is dat land niet een bomvolle heksenketel? Jij houdt toch van rust en stilte en natuur? Ben je niet bang dat je knettergek zult worden in Japan?’

Ik keek haar aan. Ze had gelijk: natuurlijk zou ik stapeldol worden in Japan. Japan is waarschijnlijk meer iets voor extraverte mensen. Die krijgen ‘energie uit contacten met andere mensen’, heb ik ooit van Aimée geleerd. En aan ‘andere mensen’, is bepaald geen gebrek in Japan. Op een oppervlakte kleiner dan Zweden, woont het duizelingwekkende aantal van in totaal 127 miljoen Japanners. Is het verstandig om in zo’n land te gaan fietsen? Het moet daar toch één bonte kakofonie van herrie, prikkels en wanorde zijn? Dat is het waarschijnlijk voor iedereen, maar extraverte mensen ontlenen daar kennelijk op raadselachtige wijze energie aan.

‘Waarschijnlijk heb je wel gelijk,’ antwoordde ik aarzelend. ‘Misschien ben ik na Japan rijp voor een inrichting. Maar lijkt het jou niet fascinerend, Japan?’

Ze keek me even aan.

‘Mij lijkt het geweldig,’ antwoordde ze uiteindelijk. Haar ogen straalden.

’s Nachts in bed bedacht ik in een vlaag van helderheid, dat ik natuurlijk wel degelijk meer dan vijf Japanse woorden kende: karaoke bijvoorbeeld, en judo, bonsai, geisha, origami, tofu en sudoku, om er maar een paar te noemen.

Maar het punt is wel duidelijk denk ik.



Route op Kyushu & Yakushima – 1100 km op de fiets:

Fukukoa – Hita – Yufuin – Chojabaru – Aso-city – Takachiho – Hyuga – Miyazaki – Nichinan – Kanoya – Kagoshima – Yakushima (Miyanoura, met veerboot) – terug naar Kagoshima – Sendai – Ushibuka – Nagasaki – Sasebo – Karatsu – Fukuoka.

Vorbereidingen en vertrek

Wij wonen niet ver van Kinderdijk. Wanneer ik rondfiets bij de beroemde molens, tref ik daar vaak Japanners aan. Ze worden altijd in dezelfde eenheid afgeleverd: de buslading. Je herkent Japanners omdat ze altijd onvermoeibaar in de weer zijn met camera's. Dat is iets waar ze niet snel genoeg van krijgen. Als je hoort hoe ze onderling spreken, lijkt het soms alsof ze elkaar nogal gespannen toeblaffen. Het klinkt ongeveer zo:

‘Hé jij daar, maak een foto van mij naast die molen. Nu! En laat hem niet mislukken!’

‘Hij mislukt alleen als jij beweegt!’



Een mooi fietsrondje naar Kinderdijk.

‘Hou je grote bek en maak die foto!’

‘Sodeju, zo hoeft het van mij niet, bekijk het maar, ik ga terug naar de bus!’

Waarom communiceren Japanners op zo’n vijandige toon met elkaar? Zitten ze misschien te lang opeengepakt in bussen? Ik heb werkelijk geen idee, maar het leek me wel handig om voor we op reis zouden gaan naar Japan, een paar woorden Japans, én iets over de Japanse cultuur te leren. Zodat we tenminste *iets* van hen zouden weten – en een paar woordjes zouden kunnen zeggen. Ik wilde iets hebben, hoe klein ook, om de landing een beetje te verzachten. Een kussentje om op neer te komen als we uit de lucht, hup, zo Japan in geworpen zouden worden. Het leek me ook heel bijdehand om iets in het Japans te kunnen zeggen bij Kinderdijk, dat geef ik toe.

Ik speurde naar een korte taal- en cultuurcursus en vond er één in Amsterdam, bij het ‘Japans Cultureel Centrum’. Ik pakte de telefoon en belde met kloppend hart op. Onze reis naar Japan was begonnen.

De telefoon ging over. Ik verwachtte dat er binnen de kortste keren een vrouw met een hoog piepstemmetje en bijbehorende Aziatische tongval zou opnemen, een beetje zoals het tv-typetje Ushi. Dat gebeurde echter niet, er nam secondenlang helemaal niemand op en de telefoon bleef overgaan. Ik hield de hoorn aan mijn oor, maar door het lange wachten kreeg de twijfel weer kans om onverbiddelijk toe te slaan. Moesten we wel gaan fietsen in Japan? De andere kant van de wereld! Een onbegrijpelijk land met een onbegrijpelijke taal, gesproken door onbegrijpelijke mensen. De telefoon bleef overgaan en ik wilde alweer bijna opgelucht ophangen, toen er toch nog op de valreep werd opgenomen. Niet door een Aziatisch piepstemmetje, maar door een vrouw die op rustige toon Algemeen Beschaafd Nederlands sprak, als een nieuwslezeres van het acht-uurjournaal. Op één of andere manier stelde me dit toch een beetje teleur.

Er waren evenwel nog plaatsen beschikbaar voor de ‘korte, intensieve’ cursus *Japans op reis*. Ook de Japanse cultuur zou hierbij onderwerp van gesprek zijn. En ondanks de lichte teleurstelling over het feit dat onze telefonische communicatie in loepzuiver Hollands verliep, zonder een spoortje van een Japans accent, schreef ik ons in voor de cursus.

Tijdens de cursus bleek al snel, dat het nogal lastig is om een taal te leren waarmee het Nederlands geen enkele verwantschap kent. Het hielp natuurlijk ook niet echt dat het Japanse alfabet bestaat uit tekeningetjes. Men schrijft de Japanse taal met behulp van verschillende soorten karakters, die deels ontleend zijn aan het Chinees. De letters die wij schrijven noemt men in Japan: ‘romaji’ (‘romeinse letters’) en de Japanse karakters heten: kanji, hiragana en katakana. Ik kan die karakters niet lezen en Aimée ook niet, dus ineens zullen we weer analfabeten zijn.

Vergeefs zocht ik tijdens de lessen naar aanknopingspunten in spraak of geschrift, waar dan ook en hoe klein ook. Maar ik vond ze niet.

Toch sprak ik na vier lessen een piepklein beetje Japans. Ik was bijvoorbeeld in staat om naar de beschikbaarheid van een hotelkamer te vragen, en naar de prijs ervan. Dat lijkt nogal bijdehand en bruikbaar, tot je je realiseert dat je het antwoord, gerateld in snel Japans, nooit zal kunnen verstaan. Maar goed.

Met een lichte buiging namen we afscheid van mevrouw Okimoto, onze lerares. Via reisbureau Asian Way of Life kochten we een fietsrouteboekje. Dat boekje beschreef een tocht op het zuidelijk gelegen Japanse eiland Kyushu. De route van meer dan duizend kilometer voerde langs de Aso-vulkaan en door de intrigerende stad Nagasaki. We voegden nog het plan toe om in het zuiden van Kyushu met de boot over te steken naar Yakushima, een mysterieus klein eiland. Je kon daar in oeroude bossen ronddwalen. Bossen die volgens de verhalen zo sprookjesachtig waren, dat je welhaast een ontmoeting met elfjes kon verwachten.

Daarna zouden we hopelijk verder reizen naar Tokyo, Kyoto en Hiroshima.

De reisvoorbereidingen zorgden ondertussen voortdurend voor verwarring.

Een groot moment van verbijstering beleefde ik, toen ik op aanraden van de buurman een reportage van ‘3 op reis’ bekeek. Daarin zag ik hoe Japanse vrouwen bedragen tot tweeduizend euro (!) neerlegden voor één avondje uit met een knappe jongen, een soort gezelschapsheer annex gigolo. Het speelde zich allemaal af in de

miljoenenstad Osaka. De dames in de reportage kozen in een bar van een soort menukaart een jongen uit, betaalden hem een forse vergoeding en financierden vervolgens ook de hele avond alle alcoholische versnaperingen. Meestal champagne. De camera volgde presentatrice Floortje Dassing toen ze de bar binnenging. Uit grote speakers klonk harde muziek. Knappe jongens dansten op een podium. Ze dronken champagne uit een grote glazen karaf. De vrouwen joelden heel veel. Doordat de jongens regelmatig morsten met de champagne en er steeds werd gejoeld, maakte het feestgedruis een nogal decadente indruk. Aan de tafeltjes in de bar zaten allemaal jongedames, met hun particulier ingehuurde gigolo's. Boven de muziek uit schreeuwde men geanimeerd naar elkaar. Het leek me voor een jongen van 24 een aantrekkelijke manier om met één avond werken, tweeduizend dollar binnen te harken.

Floortje interviewde één van de aanwezige vrouwen, een getrouwde dame van een jaar of dertig. Ze had zwart haar, een wit gezichtje en droeg een paarse glitterjurk. Nee, haar man wist van niets. Ze deed dit stiekem.

‘Zou je man dit goedvinden?’ vroeg Floortje.

‘Nee, waarschijnlijk niet,’ antwoordde de vrouw. ‘Hij zal liever hebben dat ik de avond alleen doorbreng.’

Juist ja.

‘Ik kom hier meerdere keren per jaar,’ riep de vrouw vervolgens enthousiast boven de muziek uit. Oké, het was nu al twee maanden geleden dat ze hier voor het laatst was, maar normaal kwam ze hier elke maand.

Al twee maanden geleden? piepte ik inwendig. Wat voor budget heb je dan tot je beschikking, als je om de haverklap tweeduizend euro al fuivend kan rondstrooien, zonder dat je man het doorheeft, of het huishoudbudget in gevaar komt?

‘Gaan jullie ook naar bed met de gezelschapsheren?’ vroeg Floortje, inmiddels net als ik lichtelijk onthutst.

‘Nou... dat hoeft niet, soms gebeurt het wel,’ antwoordde de vrouw.

Een andere aanwezige, een jong, knap meisje, kwam naar deze bar vanwege haar ‘verlegenheid’, zo meldde ze.

‘Ja maar,’ stotterde Floortje, in toenemende mate verbijsterd, ‘jij kunt toch elke jongen krijgen die je maar wilt?’

‘Ja, inderdaad,’ antwoordde het meisje weifelend en pauzeerde even, – ‘en dat doe ik ook wel. Maar als een jongen in een gewoon café tegen me praat, weet ik niets terug te zeggen, ik ben heel verlegen. De jongens hier praten echt met je. Ze geven je een goed gevoel. Het is voor mij een ontsnapping uit de druk en de stress van elke dag.’

Toen het programma was afgelopen, bleef ik nog even zwijgend en met open mond naar het televisiescherm staren. Pas na vrij lange tijd duwde ik mijn kin weer omhoog en sloot mijn mond.

En dit nu, was eigenlijk de manier waarop al mijn mini-studies over Japan eindigden: op het eindstation van de totale verbijstering. Voortdurend bleef ik min of meer sprakeloos achter. Gaandeweg besloot ik dat het waarschijnlijk het beste zou zijn om alles maar gewoon over me heen te laten komen, als een onvermijdelijke, enorme, culturele vloedgolf.

Aimée had veel zin om te vertrekken, ze kon niet wachten tot het voorjaar werd. We hadden het voorjaar gekozen vanwege het heerlijk warme, maar nog niet *te* warme klimaat, en de ontluikende kersenbloesems. Dat was schijnbaar iets heel groots in Japan.

‘Kyushu is een relatief rustig eiland,’ zei Aimée toen we eindelijk op Schiphol bij de gate zaten. ‘Voor Japanse begrippen dan. Dat zei een collega van me vorige week. Zij is op Kyushu geweest.’

Ik knikte.

‘Bovendien ga ik ervan uit, dat je in Japan geen busladingen Aziatische toeristen ziet,’ vervolgde ze met een lach.

Even later stapten we goedgemutst het vliegtuig in. Met onze vier lessen Japans en onze twee fietsen. Kon je eigenlijk wel een brood kopen in Japan? Met deze en nog een heleboel andere vragen, ging ik op mijn plek naast het raam zitten. Ik keek enorm uit naar het fietsen op Kyushu. Tegelijk zag ik er tegenop. Beide gevoelens waren sterk. Japan voelde voor mij niet logisch. Het voelde niet als een land waar ik met mijn westerse logica ver zou komen.

Bovendien houd ik inderdaad van rust en stilte.

Japanners komen nooit te laat

Maar het was me inmiddels wel duidelijk, dat ik logica, rust en stilte de komende tijd geheel kon vergeten.